

คู่มือปฏิบัติงาน

นักวิชาการศึกษา

กองการศึกษา

เทศบาลตำบลลำเลียง

อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

คำนำ

คู่มือการปฏิบัติงานนักวิชาการศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือและแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของ เทศบาลตำบลลำเลียง ให้มีความถูกต้อง แม่นยำ สอดคล้องกับระเบียบกฎหมาย และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อันเนื่องมาจากการงานด้านวิชาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความหลากหลายและมีรายละเอียดขั้นตอนที่ต้องอาศัยความถูกต้องเป็นสำคัญ ผู้จัดทำในฐานะนักวิชาการศึกษา จึงได้รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ขั้นตอนการทำงาน และจัดทำคู่มือฉบับนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ป้องกันข้อผิดพลาด และช่วยให้บุคลากรทั้งในปัจจุบันและผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานใหม่ สามารถใช้ศึกษา และปฏิบัติงานแทนกันได้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกัน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า โครงการคู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานการศึกษาท้องถิ่น และส่งผลดีที่ดียิ่งไปยังสถานศึกษาและประชาชน ในท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจสอบความถูกต้อง จนทำให้คู่มือเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

นักวิชาการศึกษา
กองการศึกษา เทศบาลตำบลลำเลียง

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
๒. วัตถุประสงค์	๒
๓. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒

บทที่ ๒ โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ

- โครงสร้างและหน้าที่	๓
- วิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน	๔

บทที่ ๓

- การติดตามและประเมินผล	๕
- เกณฑ์การประเมิน	๖

บทที่ ๔

- ขั้นตอนการรายงานผลสัมฤทธิ์	๗

บทที่๑

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ กำหนดตำแหน่ง ข้าราชการพลเรือนสามัญทุกตำแหน่งในส่วนราชการ กำหนดมาตรฐาน ประเพณีวิชาการ ตำแหน่งนักวิชาการ ศึกษา ปฏิบัติการ ปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานระดับต้น ที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทำงานวิชาการในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ภายใต้การกำกับ แนะนำตรวจสอบ และปฏิบัติงานอื่น ตามได้รับมอบหมายการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตำแหน่งนักวิชาการศึกษา กองการศึกษา เทศบาลตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

ในยุคสมัยที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นกุญแจสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ซึ่งจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาเมืองและชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ส่วนกลางอีกต่อไป หากแต่เป็นหน้าที่โดยตรงของ **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)** ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและเข้าใจบริบท ความต้องการ รวมถึงปัญหาในพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้ง

ภายใต้โครงสร้างการบริหารงานยุคใหม่ **"นักวิชาการศึกษา"** ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่ใช่เพียงแค่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเอกสารหรือประสานงานทั่วไป หากแต่เป็น **"สถาปนิกทางการศึกษาของชุมชน"** ที่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการวางรากฐาน ออกแบบ และขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาปฐมวัย ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น

ความสำคัญและบทบาทหน้าที่

ภารกิจของนักวิชาการศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความท้าทายและครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ดังนี้

- **การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา:** มุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากรและสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม
- **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น:** ดึงเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรม และบริบทเฉพาะของชุมชนมาบูรณาการเข้ากับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาบ้านเกิดได้จริง
- **การเชื่อมโยงเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน (บวร):** สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันหล่อหลอมและพัฒนาเยาวชนอย่างรอบด้าน
- **ความท้าทายในโลกยุคใหม่** ท่ามกลางกระแสขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัลและการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย นักวิชาการศึกษาท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากเดิมที่เน้นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) ไปสู่ **การสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)**

ของเมือง ที่เอื้อให้คนทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัยไปจนถึงผู้สูงอายุ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ (Reskilling & Upskilling) ได้อย่างไม่มีสิ้นสุด

เป้าหมายสูงสุด คือการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้กลายเป็น "เมืองแห่งการเรียนรู้" (Learning City) ที่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และร่วมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไปบทความ/เอกสารฉบับนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอแนวคิด บทบาท หน้าที่ ความท้าทาย รวมถึงแนวทางการปฏิบัติงานเชิงรุกของนักวิชาการศึกษาศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับศักยภาพของท้องถิ่นไทยให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

๑. ผู้ปฏิบัติงานทราบและเข้าใจว่าควรทำอะไรก่อนและหลัง
๒. เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายขององค์กร
๓. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด
๔. ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าควรปฏิบัติงานอย่างไร เมื่อใดกับใคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน
๒. การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน
๓. ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติงานแทนกันได้ทุกคน
๔. เป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

บทที่ ๒

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของนักวิชาการศึกษา

สำหรับตำแหน่ง "นักวิชาการศึกษา" ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่ว่าจะเป็น อบต., เทศบาล หรือ อบจ. ถือเป็นฟันเฟืองสำคัญในกอง/สำนักการศึกษา ที่ดูแลตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) โรงเรียนในสังกัด ไปจนถึงงานศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการในชุมชน

มาตรฐานกำหนดตำแหน่งและระเบียบกระทรวงมหาดไทย ได้วางขั้นตอนการปฏิบัติงาน พร้อมระบบการติดตามและประเมินผลไว้ใน ๒ มิติหลัก ทั้ง "ระดับตัวบุคคล" และ "ระดับแผนงาน/โครงการ" ดังนี้ครับ

๑. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (SOP) ของนักวิชาการศึกษา อปท.

กระบวนการทำงานของนักวิชาการศึกษาจะเดินตามวงจรปีงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้านหลักตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง:

ด้านที่ ๑: การวางแผนและการจัดทำงบประมาณการศึกษา (Planning)

- รวบรวมและบันทึกข้อมูลสารสนเทศ: อัปเดตข้อมูลจำนวนนักเรียน เด็กเล็ก และครู ลงในระบบสารสนเทศทางการศึกษาท้องถิ่น (LEC) เพื่อใช้คำนวณเงินอุดหนุน
- จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา: นำข้อมูลความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนมาร่างเป็น "แผนพัฒนาการศึกษา ๕ ปี" ของ อปท.
- ตั้งงบประมาณโครงการ: จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนของการศึกษา เช่น โครงการอาหารกลางวัน, อาหารเสริม (นม), ทุนการศึกษา, หรือการจัดงานวันเด็ก/วันสำคัญ

ด้านที่ ๒: การบริหารวิชาการและส่งเสริมการศึกษา (Execution)

- พัฒนาหลักสูตรและสื่อ: สนับสนุน ศพด. และโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และจัดหาพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
- งานทะเบียนและสถิติประโยชน์บุคลากร: ตรวจสอบและประสานงานเกี่ยวกับการประเมินวิทยฐานะ การเลื่อนขั้นเงินเดือน และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด

ด้านที่ ๓: การประสานงานและการบริการ (Service)

- ประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก (เช่น สพท., สาธารณสุข, ชุมชน) เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือมาตรการดูแลความปลอดภัยและสุขอนามัยของเด็ก

๒. วิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

๑. ตรวจสอบผลสำเร็จของงานตามแผนงาน/โครงการ

- ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา และโครงการที่ได้รับมอบหมาย
- เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด

๒. ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเอกสารและข้อมูล

- ตรวจสอบรายงาน สถิติ ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และเอกสารราชการที่รับผิดชอบ
- ประเมินความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบันของข้อมูล

๓. ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
- รวบรวมผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา

๔. ประเมินผลจากรายงานผลการปฏิบัติงาน

- พิจารณารายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน รายไตรมาส และประจำปี
- ประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานตามตัวชี้วัดที่กำหนด

๕. ประเมินจากความพึงพอใจและการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

- รับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหาร สถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้อง
- ประเมินประสิทธิภาพและประโยชน์ของงานที่ดำเนินการ

๖. สรุปผลและรายงานต่อผู้บังคับบัญชา

- จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผล
- เสนอแนะแนวทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์การประเมิน

- ผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐
- เอกสารและข้อมูลมีความถูกต้องครบถ้วน ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๕
- รายงานผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
- ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับดีขึ้นไป

บทที่ ๓

การติดตามและประเมินผล "แผนงาน/โครงการด้านการศึกษา"

เป็นหน้าที่ที่นักวิชาการศึกษาต้องสรุปข้อมูลส่งให้ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ

สิ่งที่ต้องติดตามและประเมิน	เครื่องมือ / วิธีการวัด	ห้วงเวลา
การดำเนินงาน (Output)	ตรวจสอบผ่านระบบ e-LAAS หรือรายงานผลการดำเนินงานประจำไตรมาส ว่าเบิกจ่ายงบประมาณถูกต้อง อาหารกลางวัน/นมโรงเรียน ส่งมอบครบถ้วนตามเกณฑ์หรือไม่	รายไตรมาส / รายภาคเรียน
ผลสัมฤทธิ์โครงการ (Outcome)	ลงพื้นที่สุ่มตรวจ ศพด. หรือโรงเรียน, ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชน, วัดจากสถิติต่างๆ (เช่น อัตราการเข้าเรียนต่อ, พัฒนาการของเด็กเล็ก)	อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
การตรวจประเมินจากภายนอก	เตรียมเอกสารรับการตรวจประเมินประสิทธิภาพของ อปท. (LPA) ในด้านที่ ๓ (การบริหารจัดการสาธารณะ-งานการศึกษา) และการประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) ของสถานศึกษา	รายปี

วิธีการติดตามและประเมินผล

- ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการด้านการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย โดยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย ตัวชี้วัด และระยะเวลาที่กำหนด
- ตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน และรายงานผลการดำเนินงานของโครงการให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน
- ลงพื้นที่นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด (ถ้ามี)
- รวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ และปรับปรุงการดำเนินงาน

- จัดทำรายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลโครงการ เสนอผู้บังคับบัญชาตามรอบระยะเวลาที่กำหนด
- ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เทียบกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของโครงการ

เกณฑ์การประเมิน

- ดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการได้ครบถ้วนตามแผน ร้อยละ ๑๐๐
- จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
- ผลการดำเนินงานของโครงการบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัด ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐
- ข้อมูลและรายงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาได้

บทที่ ๔

ขั้นตอนการรายงานผลสัมฤทธิ์

เมื่อนักวิชาการศึกษาดำเนินการและรวบรวมข้อมูลการประเมินผลเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนกฎหมายท้องถิ่นดังนี้:

[นักวิชาการศึกษา รวบรวม/สรุปรายงานผลโครงการการศึกษา]

|

[เสนอต่อหัวหน้าส่วนราชการ (ผอ.กองการศึกษา) -> ปลัด อบท. -> นายก อบท.]

|

[ส่งต่อให้ "คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนฯ" นำไปรวมในภาพรวมของ อบท.]

|

[รายงานต่อสภาท้องถิ่น และประกาศให้ประชาชนทราบภายในเดือนธันวาคมของทุกปี]